

Biuletyn Prawa Karnego nr 6/05

3 października 2005 r. – 9 października 2005 r.

Biuletyn Prawa Karnego jest opracowywany przez Zespół Prawa Karnego, Wojskowego i Europejskiego Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego oraz asystentów Izby Karnej i Izby Wojskowej Sądu Najwyższego. Jego celem jest dostarczenie bieżącej informacji z zakresu szeroko rozumianego prawa karnego. Biuletyn dzieli się na następujące działy:

1. Orzecznictwo Izby Karnej i Izby Wojskowej Sądu Najwyższego

W tym dziale prezentowane jest bieżące orzecznictwo obu izb Sądu Najwyższego z okresu bezpośrednio poprzedzającego ukazanie się kolejnego numeru biuletynu. Założeniem tego działu jest omówienie wszystkich orzeczeń w sprawach karnych wydawanych przez Sąd Najwyższy, w których dołączono pisemne uzasadnienie. Dział ten zawierać będzie także informacje o pytaniach prawnych, jakie wpłynęły do Sądu Najwyższego oraz przedstawiać omówienie bieżących spraw znajdujących się na wokandzie SN.

2. Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego dotyczące prawa karnego

W dziale tym zamieszone będą bieżące informacje o sprawach rozpoznawanych w Trybunale Konstytucyjnym związanych z prawem karnym, jak również o wydanych przez Trybunał Konstytucyjnych orzeczeniach.

3. Legislacja

Dział ten poświęcony jest informacji o uchwalonych i wchodzących w życie aktach normatywnych z zakresu prawa karnego, a także o pracach legislacyjnych rządu i parlamentu. Prezentowane będą zarówno projekty aktów normatywnych jak i informacje umożliwiające zapoznanie się z przebiegiem dyskusji wokół tych projektów. W dziale tym przedstawiane będą opinie sporządzane przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Karnego a także projekty przygotowywane przez to gremium.

4. Analizy

W dziale Analiz publikowane będą opracowania i analizy z zakresu stosowania prawa karnego przygotowywane przez Biuro Studiów i Analiz SN oraz asystentów Izby Karnej i Izby Wojskowej SN.

5. Informacja Międzynarodowa

W dziale Informacji Międzynarodowej zamieszczane będą aktualne informacje dotyczące działalności legislacyjnej i orzeczniczej organów i trybunałów międzynarodowych, a także informacje o obowiązujących aktach prawa międzynarodowego odnoszących się do prawa karnego. W tej części Biuletynu prezentowane będą także bieżące informacje o działaniach podejmowanych w ramach Unii Europejskiej mających związek z prawem karnym.

Docelowo większość informacji przedstawianych w Biuletynie gromadzona będzie i udostępniana za pośrednictwem strony www Sądu Najwyższego (www.sn.pl). Kolejne numery Biuletynu, ukazujące się w cyklu tygodniowym, również umieszczone będą na tej stronie.

Zespół przygotowujący Biuletyn będzie wdzięczny za wszelkie uwagi, które pomogą udoskonalić formę przekazywanych informacji.

Włodzimierz Wróbel
Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego
bsakww@sn.pl

SPIS TREŚCI

1.	ORZECZNICTWO SĄDU NAJWYŻSZEGO – IZBA KARNA I IZBA WOJSKOWA.....	3
1.1.	UCHWAŁY I POSTANOWIENIA (KZP).....	3
1.2.	ORZECZENIA W SPRAWACH KASACYJNYCH.....	3
1.3.	ORZECZNICTWO IZBY WOJSKOWEJ SĄDU NAJWYŻSZEGO.	15
1.4.	ZAGADNIENIA PRAWNE.....	15
1.5.	BIEŻĄCA WOKANDA.....	21
2.	ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO DOTYCZĄCE PRAWA KARNEGO.	24
2.1.	WYROKI I POSTANOWIENIA TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO.	24
2.2.	WOKANDA TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO.	24
3.	LEGISLACJA.	25
3.1.	AKTY NORMATYWNE DOTYCZĄCE PRAWA KARNEGO.	25
3.2.	PRACE LEGISLACYJNE RZĄDU.	25
3.3.	PRACE LEGISLACYJNE SEJMU I SENATU RP.	27
3.4.	OPINIE I STANOWISKA KOMISJI KODYFIKACYJNEJ PRAWA KARNEGO.	27
4.	ANALIZY.....	28
5.	INFORMACJA MIĘDZYNARODOWA.....	29
5.1.	RADA EUROPY.....	29
5.2.	ORZECZNICTWO EUROPEJSKIEGO TRYBUNAŁU PRAW CZŁOWIEKA.....	29
5.3.	EUROPEJSKI TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI.	29
5.4.	UNIA EUROPEJSKA.....	29
5.5.	MIĘDZYNARODOWE PRAWO KARNE – MIĘDZYNARODOWE TRYBUNAŁY KARNE.	29
6.	PRZEGLĄD KSIĄŻEK I CZASOPISM.	30
7.	INFORMACJE I OGŁOSZENIA.	31

1. Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Karna i Izba Wojskowa

1.1. Uchwały i postanowienia (KZP).

1.2. Orzeczenia w sprawach kasacyjnych.

1.2.1. Odczytanie zeznań świadka.

przepisy: 391 § 1 k.p.k.; 6 ust. 3 lit. d Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności

hasła: zasada bezpośredniości

Wyrok SN z dnia 7 czerwca 2005 r. (IV KK 442/04)

Z uzasadnienia:

„(...) wbrew argumentacji skarżącego, trafne jest (...) stanowisko Sądu Okręgowego w K., który nie dopatrywał się w procedowaniu sądu rejonowego (...) obraży art. 391 § 1 k.p.k., art. 6 k.p.k. oraz art. 6 ust. 3 lit. d Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Przepis art. 391 § 1 k.p.k. statuuje przecież odstępstwo od zasady bezpośredniości. W doktrynie podkreśla się, że wyjątkowy charakter tego przepisu, nakłada na sąd obowiązek kontroli, czy protokół przesłuchania osoby, która nie może być przesłuchana przez sąd sporządzony został zgodnie z obowiązującymi przepisami. Dotyczy to zwłaszcza sytuacji, gdy taki protokół pochodzi z fazy postępowania, w której nie obowiązuje zasada jawności i kontradiktoryjności (por. wyrok Sądu Najwyższego z 22 lutego 1978 r., I KR 12/79, OSNKW 1979, z. 7–8, poz. 1423). W realiach niniejszej sprawy, nie można zasadnie twierdzić, iż brak było podstaw do przeprowadzenia dowodu z zeznań świadka Roberta H. w trybie art. 391 § 1 k.p.k. Przecież Sąd pierwszej instancji zastosował tę instytucję procesową po wyczerpaniu możliwości przesłuchania tego świadka bezpośrednio na rozprawie, czyli w sytuacji, gdy zostało ustalone, że rzeczywiście zachodzą nie dające się usunąć przeszkody w dochowaniu zasady bezpośredniości. Świadek Robert H. był bezskutecznie wielokrotnie wzywany na rozprawę, podjęto też próbę przymusowego doprowadzenia go na rozprawę. Uzyskano następnie informację, że świadek ten ukrywa się oraz, że jest poszukiwany listem gończym.

Prawidłowe zatem zastosowanie instytucji z art. 391 § 1 k.p.k. i odczytanie protokołu zeznań świadka Roberta H. złożonych w postępowaniu przygotowawczym nie może być też uznane za godzące w konstytucyjną zasadę prawa oskarżonego do obrony, gwarantowaną art. 6 k.p.k., czy naruszające wymóg art. 6 ust. 3 lit. d Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. **Nie można bowiem skutecznie powoływać się na naruszenie prawa do obrony w sytuacji procesowej, kiedy ustawa wprowadza wyjątki od zasad procesowych, np. zasady bezpośredniości czy kontradiktoryjności poprzez możliwość odczytania protokołów zeznań złożonych w postępowaniu przygotowawczym (por. J. Izdorczyk, glosa zam. Prokuratura i Prawo 2002, Nr 7–8, s. 113–119).**”

1.2.2. Wymuszenie zwrotu wierzytelności.

przepisy: art. 191 § 2 k.k.

hasła: Przepięstwa przeciwko wolności; przępstwa przeciwko mieniu

Wyrok SN z dnia 13 lipca 2005 r. (IV KK 74/05)

Z uzasadnienia:

„Przępstwo określone w art. 282 k.k. jako przępstwo tzw. kierunkowe wymaga – dla możliwości odpowiedzialności karnej na podstawie tej normy – spełnienia warunku działania sprawcy w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, co oznacza, że działanie bez zamiaru osiągnięcia takiego celu (choćby z zamiarem bezpośrednim) nie wyczerpuje znamion tego przępstwa.(...)”

Z treści dyspozycji art. 191 §2 k.k. wynika wprawdzie, że na jego podstawie odpowiada sprawca działający „w celu wymuszenia zwrotu wierzytelności”, lecz nie uwalniało to Sądów od obowiązku rozważenia in concreto, czy działanie z zamiarem wymuszenia zwrotu pieniędzy, podjęte z przekonaniem o fakcie kradzieży i osobie jej sprawcy, wyczerpuje znamię działania w celu osiągnięcia korzyści majątkowej. Można bowiem sądzić, że znamię to jest zrealizowane, wtedy tylko, kiedy sprawca wie, że nie istnieje żadna wierzytelność – albo wtedy, kiedy pokrzywdzony nie jest osobą zobowiązaną do wyrównania szkody.

Sąd Najwyższy zajmował już stanowisko w tej kwestii, wyrażając pogląd, że „ratio legis przepisu art. 191 § 2 k.k. stanowi przeciwdziałanie stosowaniu przemocy bezprawnej w egzekwowaniu wszelkich należności, o których istnieniu sprawca tego przępstwa jest przekonany. W związku z tym niesłuszne byłoby uznanie, że pojęcie „wierzytelność”, stanowiące znamię kwalifikowanego typu przępstwa zmuszania, odpowiada ściśle temu samemu znaczeniu, jakie ma ono w świetle przepisów prawa cywilnego”. W tezie tego orzeczenia stwierdzono natomiast: „Dla wypełnienia znamion przępstwa stosowania przemocy lub groźby bezprawnej w celu wymuszenia zwrotu wierzytelności (...) wystarczy subiektywne przekonanie sprawcy, że wierzytelność faktycznie istnieje, a osoba, wobec której stosuje wymienione w art. 191 § 1 k.k. środki, choćby pośrednio, jest tą osobą, która ma zdolność (możliwość, obowiązek itp.) spełnienia świadczenia...” (postanowienie z dnia 5 marca 2003 r., w sprawie III KKN 195/01 – OSNKW 2003, z. 5 – 6, poz. 55).”

1.2.3. Mały świadek koronny.

przepisy: art. 60 § 3 k.k.

hasła: mały świadek koronny

Postanowienie SN z dnia 18 sierpnia 2005 r. (III KK 226/05)

Z uzasadnienia:

„Skazanemu (...) nie przysługuje prawo do nadzwyczajnego złagodzenia kary z przepisu art. 60 § 3 k.k., ponieważ w chwili składania wyjaśnień, na których bazuje skarga, miał on świadomość, że nie ujawnia wobec organu ścigania informacji dotyczących osób uczestniczących w popełnieniu przępstwa ani istotnych okoliczności jego popełnienia, lecz jedynie, iż potwierdza informacje posiadane już przez ten organ. Jak słusznie podniósł Sąd odwoławczy (co skarga pomija) (skazany) decydując się na zmianę pierwszych wyjaśnień, w których nie przyznawał się do zarzucanego czynu, wiedział, że organ ścigania uzyskał wcześniej zasadnicze wiadomości. Tymczasem, nieodzownym, wyjściowym warunkiem skorzystania przez sprawcę z dobrodziejstwa art. 60 § 3 k.k. jest jego przekonanie, że organ ścigania nie zna okoliczności określonych w tym przepisie, choćby w rzeczywistości organ ów taką wiedzę dysponował.

Zaprezentowane stanowisko potwierdza zajęte w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2004 r., (I KZP 24/04, OSNKW 2004, z. 10, poz. 92), na którą tylko werbalnie powołuje się kasacja.”

1.2.4. Motywacja zasługująca na szczególne potępienie.

przepisy: art. 148 § 2 k.k.

hasła: Przepięstwa przeciwko życiu i zdrowiu – zabójstwo; motywacja zasługująca na szczególne potępienie

Wyrok SN z dnia 10 sierpnia 2005 r. (III KK 297/04)

Z uzasadnienia:

„Artur S. został oskarżony o to że, (...) działając z zamiarem bezpośrednim pozbawienia życia (pokrzywdzonej) ugodził ją co najmniej trzykrotnie bliżej nieustalonym narzędziem ostrokończystym w lewe ramię, głowę i szyję po stronie lewej na wysokości czwartego kręgu szyjnego, powodując obrażenia ciała (...), w wyniku czego doszło do wykrwawienia skutkującego zgonem pokrzywdzonej w dniu 8 maja 2002 r., tj. o czyn z art. 148 § 1 k.k. Sąd Okręgowy w L. (...) uznał Artura S. za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu, ustalając nadto, że dopuścił się go w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie, i w konsekwencji skazał go za popełnienie zbrodni określonej w art. 148 § 2 pkt 3 k.k.(...)”

(Zdaniem SN ustalenie, iż) oskarżony dążył do uniknięcia odpowiedzialności jaką niesie za sobą ojcostwo, nie przekracza granic swobody oceny dowodów. W pełni zasługuje również na akceptację zapamiętanie wyrażone w prawomocnym wyroku, że tego rodzaju motywacja czyni decyzję dokonania zabójstwa szczególnie naganną, zasługującą „na szczególne potępienie” w rozumieniu art. 148 § 2 pkt 3 k.k. Sąd Najwyższy nie wyklucza przy tym tego, że w działaniu oskarżonego w tej krytycznej chwili ważące znaczenie odgrywały emocje (rzecz jasna nie w rozumieniu takim, który mógłby prowadzić do przyjęcia stanu silnego wzburzenia, usprawiedliwionego okolicznościami) i że – odwołując się do pojęć doktrynalnych – należałoby przypisać mu zawinięcie w postaci dolus repentinus (zamiaru nagłego), a nie dolus premeditatus (zamiaru przemyślanego), które to dodatkowe ustalenie nie miałoby wpływu na możliwość przyjęcia kwalifikacji prawnej z art. 148 § 2 pkt 3 k.k. Istotne jest bowiem to, że także i działanie nagłe poprzedzone jest, jak wskazuje na to współczesna psychologia, procesem motywacyjnym, tyle tylko, że przebiegającym w odmienny („spiętrzony”, skumulowany) sposób. W piśmiennictwie wyrażone zostały po wejściu w życie nowego Kodeksu karnego między innymi następujące poglądy. Po pierwsze, że: „Motywy czynu człowieka mogą być objęte jego świadomością, ale też, co znajduje potwierdzenie w psychologii, bardzo często w chwili czynu sprawca ich sobie nie uświadamia, a nastąpić to może już po popełnieniu czynu” (zob. B. Michalski /w:/ A. Wąsek, red.: Kodeks karny. Część szczególna. T. I. Komentarz do artykułów 117-221, wyd. II, Warszawa 2004, s. 191). Po drugie, że: „Motywacją są psychiczne racje, które wpłynęły na decyzję sprawcy. Chodzi tu o różne przeżycia, które tradycyjnie dzieli się na poznawcze, emocjonalne i wolicjonalne. To przeżycie, które odegrało w danym procesie decyzyjnym dominującą rolę, można nazwać motywem. Negatywnej ocenie wyrażającej się w <zasługiwaniu na szczególne potępienie> można poddawać przeżycia emocjonalne i wolicjonalne” (zob. L. Tyszkiewicz /w:/ O. Górniok, red.: Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2004, s. 453). Już tylko na marginesie wypada wspomnieć, że także działanie powodowane uczuciem zazdrości, eksponowane w skardze kasacyjnej obrońcy, należałoby w sytuacji, gdy oskarżony w swych wyjaśnieniach odżegnywał się od tego, iżby darzył pokrzywdzoną uczuciem miłości, zaliczyć w świetle dotychczasowego orzecznictwa do motywacji zasługującej na szczególne potępienie. Znaczenie tego pojęcia zbliżone jest bowiem do istniejącego w Kodeksie karnym z 1969 r. pojęcia „niskich pobudek” (zob. J. Wojciechowski: Kodeks karny. Komentarz. Orzecznictwo, Warszawa 1997, s. 98), a do tych ostatnich zaliczana była zaś także i zazdrość w sytuacji braku usprawiedliwiającego ją uczucia (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 1973 r., II KR 158/73, OSNKW 1974, z. 4, poz. 63).”

1.2.5. Zarzut naruszenia dyrektyw sądowego wymiaru kary.

przepisy: art. 523 § 1 k.p.k.; art. 438 pkt 4 k.p.k.; art. 53 k.k.

hasła: kasacja – podstawy; dyrektywy sądowego wymiaru kary; kasacja – naruszenie prawa materialnego

Wyrok SN z dnia 8 września 2005 r. (II KK 504/04)

Z uzasadnienia:

„Nie jest bowiem dopuszczalne omijanie zawartego w art. 523 § 1 k.p.k. zakazu wnoszenia kasacji wyłącznie z powodu niewspółmierności kary, przez podnoszenie zarzutu rzekomego naruszenia prawa materialnego, a mianowicie przepisów Kodeksu karnego dotyczących dyrektyw sądowego wymiaru kary, zaś zarzut taki ma w istocie charakter zarzutu przewidzianego w art. 438 pkt 4 k.p.k., a nie zarzutu <naruszenia prawa materialnego> (postanowienie SN z dnia 29 stycznia 1999 r., V KKN 682/98, Prok. i Pr. 1999, nr 5, poz. 12).”

1.2.6. Materialny charakter przestępstwa z art. 300 § 2 k.k.

przepisy: art. 300 § 2 k.k.

hasła: Przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu – inne; skutek

Wyrok SN z dnia 22 września 2005 (III KK140/05)

Z uzasadnienia:

„Sąd Rejonowy w G. uznał Mariusza P. za winnego tego, że „w dniu 25 listopada 1999r., w miejscowości Z. (...) działając w celu udaremnienia wykonania tytułu wykonawczego na poczet zobowiązania pieniężnego wobec Ubezpieczeniowego Tytułu Gwarancyjnego, sprzedał zajęty przez komornika skarbowego w Białobrzegach samochód marki Polonez”. Zachowanie to zostało zakwalifikowane jako przestępstwo z art. 300 § 2 k.k. (...)

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepis art. 300 § 2 k.k., który stał się podstawą skazania Mariusza P. w niniejszej sprawie, cechuje złożony charakter znamion. Przewiduje on liczne formy czynności sprawczych – „usuwa, ukrywa, zbywa” ... – itd., jako przedmiot znamion czynnościowych czy inaczej przedmiot bezpośredniego działania wskazuje „mienie zajęte lub zagrożone zajęciem”. Treść przepisu określa niezbędną dla przypisania odpowiedzialności karnej sprawcy postać winy, przewidując, iż działanie jego musi stanowić realizację celu, jakim jest „udaremnienie wykonania orzeczenia sądu lub innego organu państwowego”.

Do kompletu znamion przestępstwa z art. 300 § 2 k.k. należy także spowodowanie skutku w postaci „udaremnienia lub uszczuplenia zaspokożenia swojego wierzyciela”. Materialny charakter tego przestępstwa wynika wprost z przytoczonego sformułowania, a także został jednoznacznie wskazany w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. postanowienie z dnia 4 listopada 2002 r., sygn. akt III KK 283/02, OSNKW 2003, z. 3-4, poz. 34. postanowienie z dnia 20 stycznia 2005 r. sygn. akt I KZP 31/04, OSNKW 2005, z. 2, poz. 20) i zaaprobowany w piśmiennictwie (R. Zawłocki: Przestępstwa przeciwko wierzycielom, Rozdział XXXVI Kodeksu karnego art.300–302, Komentarz, Warszawa 2001 s. 52–54).

Tego znamienia (...) nie zawiera opis czynu zarzuconego Mariuszowi Piątkowskiemu, przytoczony w części wstępnej wyroku Sądu Rejonowego w G. (...) i przypisanego mu w części dyspozytywnej tegoż wyroku, jako przestępstwo z art. 300 § 2 k.k.

Sąd Okręgowy w R., utrzymując zaskarżony wyrok w mocy i uznając apelacje oskarżonego i prokuratora za oczywiście bezzasadne, zaakceptował wadliwe rozstrzygnięcie sądu I instancji, mimo iż na brak spowodowania skutku, niezbędnego dla poniesienia odpowiedzialności karnej z art. 300 § 2 k.k., powoływał się oskarżony Mariusz P. w osobiście sporządzonej apelacji. (...)

Można (...) przypuszczać, iż oba sądy orzekające w niniejszej sprawie pominęły różnicę między regulacją odpowiedzialności za przestępstwo egzekucyjnego niezaspokojenia wierzycieli w kodeksie karnym z 1969 r., a stanem prawnym obecnie obowiązującym, jako że przestępstwo z art. 258 d. k.k. miało charakter formalny, a skutek w postaci udaremnienia lub uszczuplenia zaspokojenia wierzyciela nie należał do jego znamion.”

1.2.7. Zaniechanie płacenia przewidzianych umową licencyjną składek.

przepisy: art. 116 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych

hasła: prawo autorskie; pozakodeksowe prawo karne

Wyrok SN z dnia 4 sierpnia 2005 r. (II KK 215/05)

Z uzasadnienia:

„Zaniechanie przez oskarżonego płacenia przewidzianych umową licencyjną składek nie może być uznane za wyczerpujące znamiona przestępstwa z art. 116 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

W uchwale Sądu Najwyższego z dnia 21 października 2003 r. I KZP 18/03(OSNKW 2003, z. 11 – 12, poz. 93) stwierdzono, że użyte w art. 116 powołanej ustawy określenie „wbrew warunkom uprawnienia”, odnosi się tylko i wyłącznie do udzielonych mocą licencji uprawnień do rozpowszechniania utworu, nie zaś do obowiązków wynikających z umowy licencyjnej (np. prawo do wynagrodzenia, czy obowiązku przedstawienia rozliczeń finansowych). Zdaniem Sądu Najwyższego umowa licencyjna jest ze swej istoty stosunkiem zobowiązaniowym, który z jednej strony określa uprawnienia udzielane na rzecz licencjobiorcy, z drugiej zaś strony statuuje obowiązek zapłaty (prawo do wynagrodzenia) na rzecz uprawnionego podmiotu, tj. licencjodawcy. Nie wywiązanie się z obowiązku zapłaty na rzecz określonego w umowie podmiotu rodzi po stronie wierzyciela możliwość dochodzenia roszczeń wyłącznie w procesie cywilnym, natomiast nie rodzi odpowiedzialności karnej zobowiązanego.”

1.2.8. Brak sprzeciwu jako formalny warunek wydania orzeczenia o warunkowym umorzeniu postępowania.

przepisy: art. 329 § 2 k.p.k.; art. 341 § 1 k.p.k.

hasła: warunkowe umorzenie; sprzeciw; posiedzenie

Postanowienie SN z dnia 4 sierpnia 2005 r. (II KK 189/05)

Z uzasadnienia:

„Brak sprzeciwu oskarżonego jest formalnym warunkiem wydania orzeczenia o warunkowym umorzeniu postępowania karnego na posiedzeniu wyznaczonym w tym celu na podstawie art. 339 § 2 k.p.k. Sąd, nie dysponując danymi pozwalającymi przyjąć, że oskarżony nie sprzeciwia się warunkowemu umorzeniu, nie może orzec o warunkowym umorzeniu, jeśli stanowisko oskarżonego nie zostało wyrażone przed wydaniem orzeczenia. W sprawie niniejszej oskarżony nie złożył oświadczenia, co do tego, że nie

sprzeciwia się warunkowemu umorzeniu postępowania. Rozpoznanie przez Sąd Rejonowy niniejszej sprawy na posiedzeniu i wydanie postanowienia o warunkowym umorzeniu postępowania, naruszało w sposób rażący przepis art. 341 § 1 k.p.k., godziło przy tym w prawo oskarżonego do obrony, co niewątpliwie miało wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia.”

1.2.9. Uchylenie orzeczenia niezależnie od granic zaskarżenia a zakaz reformationis in peius.

przepisy: art. 440 k.p.k.

hasła: zakaz reformationis in peius;

Postanowienie SN z dnia 10 sierpnia 2005 r. (II KK 393/04)

Z uzasadnienia:

„(...) przepis art. 440 k.p.k. zastąpił poprzednio obowiązujący art. 389 k.p.k. z 1969 r. przy nieco odmiennym zredagowaniu. Niezbyt szczęśliwa redakcja przepisu 389 d.k.p.k. wywołała spór, czy uchylenie orzeczenia w tym trybie może również następować jedynie na korzyść oskarżonego. Spór ten – jak stwierdzono w piśmiennictwie (St. Zabłocki – w komentarzu do KPK wyd. 2004, tom III, str. 207) w znacznej części polegał na nieporozumieniu. Samo uchylenie orzeczenia nie przesądza, niejako samoistnie o pogorszeniu sytuacji oskarżonego. Decydujące są dopiero możliwości, jakimi po uchyleniu orzeczenia dysponuje sąd pierwszoinstancyjny. Stąd też i na gruncie poprzedniej regulacji, w wypadku uchylenia i przekazania sprawy w trybie art. 389 d.k.p.k. do ponownego rozpoznania orzekanie na korzyść czy też na niekorzyść uzależnione było na tym czy uchylone orzeczenie było w ogóle zaskarżone na niekorzyść, czy też tylko na korzyść. Obecna redakcja przepisu 440 k.p.k. operuje alternatywą rozłączoną („zmiana na korzyść” albo uchylenie – w obu wypadkach niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów. Jeśli zatem orzeczenie zaskarżone było na niekorzyść oskarżonego, to uchylenie tego orzeczenia (nawet gdy następuje niezależnie od granic środka odwoławczego i podniesionych zarzutów) nie tworzy pola dla zakazu reformationis in peius przy ponownym rozpoznaniu sprawy. Zakaz ten obowiązuje bowiem w postępowaniu ponownym jedynie wówczas, gdy orzeczenie uchylone w ogóle nie było zaskarżone na niekorzyść oskarżonego (St. Zabłocki – ibidem).”

1.2.10. Zarządzenie wykonania kary warunkowo zawieszanej.

przepisy: art. 75 § 4 k.k.

hasła: warunkowe zawieszenie wykonania kary

Postanowienie SN z dnia 10 września 2005 r. (III KK 312/05)

Z uzasadnienia:

„Przepis art. 75 § 4 k.k. reguluje jednoznacznie okres, w którym możliwe jest zarządzenie wykonania kary warunkowo zawieszanej, w razie zaistnienia przesłanek takiej decyzji, wskazanych w § 1 i 2 tego przepisu. Jest nim oznaczony w wyroku okres próby i dalsze 6 miesięcy, biegnące od zakończenia okresu próby. W tym okresie konieczne jest nie tylko podjęcie decyzji o zarządzeniu wykonania kary warunkowo zawieszanej, lecz – aby była ona zgodna z prawem materialnym – także jej uprawomocnienie się (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 2004r., II KK 37/04, Lex nr 109476).

Warunków tych nie spełnia zaskarżone postanowienie. Wyrok (...) Sądu Rejonowego w B., którym (...) wymierzono karę 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania tytułem próby na okres 4 lat, uprawomocnił się 10 czerwca 1999 r. Czteroletni okres próby trwał zatem do dnia 10

czerwca 2003 r., zaś okres dalszych 6 miesięcy – wskazany w art. 75 § 4 k.k. – upłynął 10 grudnia 2003 r. O ile zatem postanowienie sądu pierwszej instancji z dnia 29 września 2003 r. mieściło się w granicach czasowych, wskazanych w powołanym wyżej przepisie, o tyle sąd odwoławczy, rozpoznając zażalenie skazanego w dniu 15 grudnia 2003 r., granice te przekroczył.

W tej sytuacji dopuszczalne było jedynie wydanie postanowienia o uchyleniu poddanego kontroli odwoławczej orzeczenia o zarządzeniu wykonania kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem i umorzeniu postępowania w tym przedmiocie.

Wprawdzie, mimo upływu 6 miesięcy od zakończenia okresu próby, z dniem 10 grudnia 2003 r. (...) nie nastąpiło zatarcie skazania z mocy prawa na podstawie art. 76 § 1 k.k., jako że nie została jeszcze wykonana wymierzona tymże wyrokiem kara grzywny, jednakże fakt ten nie znaczenia dla wygaśnięcia z mocy prawa możliwości zarządzenia wykonania warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności. Oczywiście jest zatem, że zaskarżone postanowienie sądu odwoławczego o utrzymaniu w mocy postanowienia o zarządzeniu wykonania warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności, wydane po upływie okresie 6 miesięcy <od zakończenia okresu próby>, zapadło z rażącym naruszeniem art. 75 § 4 k.k., mającym decydujące znaczenia dla jego treści.”

1.2.11. Niedopuszczalność zażalenia na postanowienie w przedmiocie naruszenie prawa strony do rozpoznania w rozsądnym terminie sprawy w postępowaniu sądowym.

przepisy: ustawa z dnia 17 listopada 2003 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania w rozsądnym terminie sprawy w postępowaniu sądowym

hasła: skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania w rozsądnym terminie sprawy w postępowaniu sądowym; zażalenie

Postanowienie SN z dnia 29 września 2005 r. (VI KZ 2/05)

Z uzasadnienia:

„Trafnie wywiedziono w uzasadnieniu zaskarżonego zarządzenia, że zażalenie na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 22 czerwca 2005 r. o stwierdzeniu przewlekłości w toku postępowania przed Sądem Okręgowym w Katowicach, w sprawie V K 156/01 jest niedopuszczalne z mocy ustawy. **Przepisy ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (DZ. U. Nr 179, poz. 1843) zakładają (co wynika z istoty postępowania o stwierdzenie przewlekłości) jednoinstancyjny tryb rozpoznawania takiej skargi. Innymi słowy, przepisy tej ustawy, autonomicznie regulującej zasady i tryb jej rozpoznawania, nie przyznają stronie prawa do odwołania się (złożenia zażalenia) od decyzji sądu właściwego do rozpoznania skargi na podstawie art. 4 tej ustawy.**

Stanowisko to znajduje całkowitą aprobatę w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 21 września 2005 r. sygn. akt I KZP 24/05 gdzie m. innymi wskazano, że z projektu ustawy o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania w rozsądnym terminie sprawy w postępowaniu sądowym z dnia 17 listopada 2003 r. wynikało, że zamiarem ustawodawcy było ukształtowanie tego postępowania jako postępowania wpadkowego w ramach postępowania co do istoty sprawy. To ostatnie musiałoby bowiem zakładać <dwuinstancyjność> a tego należało unikać w trosce o sprawność postępowania o stwierdzenie przewlekłości.

Podniesiono tamże, iż procedura rozpoznawania skargi nie jest postępowaniem pierwszej ani drugiej instancji lecz szczególnym postępowaniem sądowym o charakterze nadzorczym (w podobnym tonie wypowiedział się Sąd Najwyższy – Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych już w postanowieniu z dnia 4 lutego 2005r.). Rzeczywiście – jak to podniesiono w zażaleniu – Sąd Najwyższy – Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w uzasadnieniu uchwały z dnia 28 czerwca 2005 r., sygn. akt III SPZP 1/05 wypowiedział pogląd o <dwuinstancyjności> postępowania o stwierdzenie prze-

wlekłości postępowania, wyprowadzając ten pogląd z analizy treści przepisów Konstytucji RP i przepisów Kodeksu postępowania cywilnego do których odwołuje się przepis art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz. U. Nr 179, poz. 1843). Nie wypowiadając się jednak tutaj w przedmiocie trafności argumentacji dla uzasadnienia tego poglądu przytoczonej, trzeba podnieść, że **nie znajduje on, przynajmniej na gruncie przepisów kształtujących postępowanie zażaleniowe w procedurze karnej, akceptacji w orzecznictwie Izby Karnej Sądu Najwyższego.**”

1.2.12. Postępowanie w przedmiocie naruszenie prawa strony do rozpoznania w rozsądnym terminie sprawy w postępowaniu sądowym.

przepisy: ustawa z dnia 17 listopada 2003 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania w rozsądnym terminie sprawy w postępowaniu sądowym; art. 459 k.p.k.

hasła: skarga na naruszenie prawa strony do rozpoznania w rozsądnym terminie sprawy w postępowaniu sądowym; zażalenie; adwokat z urzędu

Postanowienie SN z dnia 29 września 2005 r. (VI KZ 1/05)

Z uzasadnienia:

1. „(...) zgodnie z wskazanym w uzasadnieniu zaskarżonego zarządzenia art. 459 k.p.k., postanowienie o odmowie ustanowienia adwokata z urzędu nie należy do zaskarżalnych. Przeciwnie w postępowaniu o stwierdzenie przewlekłości postępowania karnego nie obowiązuje przymus adwokacki wobec czego strona może stosowną skargę wnieść osobiście, co oznacza, że postanowienie o odmowie przyznania adwokata z urzędu na podstawie art. 81 k.p.k. nie zamyka drogi do skutecznego wszczęcia postępowania o stwierdzenia przewlekłości postępowania.”

2. „przewlekłość w udzielaniu odpowiedzi na skargi o charakterze administracyjnym na działalność sędziów czy sądów nie stanowi materii objętej przepisami ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki, wobec czego, z istoty rzeczy też nie było w tej sprawie podstaw do ustanowienia dla Grzegorza Trojanowskiego adwokata z urzędu.”

1.2.13. Postępowanie w przedmiocie naruszenie prawa strony do rozpoznania w rozsądnym terminie sprawy w postępowaniu sądowym.

przepisy: art. 3 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki

hasła: skarga na naruszenie prawa strony do rozpoznania w rozsądnym terminie sprawy w postępowaniu sądowym

Postanowienie SN z dnia 29 września 2005 r. (KSP 8/05)

Z uzasadnienia:

„Przepis art. 3 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz. U. Nr 179, poz. 1849) nie stanowi podstawy do żądania stwierdzenia przewlekłości w postępowaniu toczącym się w trybie przewidzianym przepisami tej ustawy. Wymienia bowiem w sposób ścisły rodzaje postępowań, w których stronom przysługuje prawo do wniesienia skargi na przewlekłość postępowania. Innymi słowy, nie ma podstaw praw-

nych do żądania stwierdzenia przewlekłości w postępowaniu toczącym się z wniosku strony o stwierdzenie przewlekłości w postępowaniu karnym.

Stronie tego postępowania nie przysługuje także prawo do inicjatywy zmierzającej do przekazania sprawy z wniosku o stwierdzenie przewlekłości innemu, niż miejscowo i rzeczowo właściwy, sądowi (zgodnie z art. 37 k.p.k. inicjatywa taka zastrzeżona jest dla sądu właściwego)."

1.2.14. Postępowanie w przedmiocie naruszenie prawa strony do rozpoznania w rozsądnym terminie sprawy w postępowaniu sądowym; brak zasadności skargi.

przepisy: ustawa z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki

hasła: skarga na naruszenie prawa strony do rozpoznania w rozsądnym terminie sprawy w postępowaniu sądowym

Postanowienie SN z dnia 29 września 2005 r. (KSP 9/05)

Z uzasadnienia:

„(...) rzeczywiście rażąco długi okres akta ze złożoną w sprawie kasacją pozostawały w dyspozycji Sądu Okręgowego w Krakowie a działania Sądu Apelacyjnego w Krakowie zmierzające do ich sprowadzenia i przyspieszenia postępowania <okolokasacyjnego> były oczywiście nieudolne, niemniej kasacja dotknięta była brakiem formalnym polegającym na nieuiszczeniu opłaty od kasacji.

Należy jednak przyjąć, że wtedy, gdy wniesiony środek odwoławczy dotknięty jest brakami formalnymi lub nieopłacony, to zawinioną przez sąd odwoławczy przewlekłość tzw. postępowania międzyinstancyjnego czy okolokasacyjnego można przyjmować dopiero wtedy gdy zaistnieje ona po uzupełnieniu stwierdzonego braku formalnego lub uiszczeniu opłaty, bowiem dopiero wtedy (art. 120 § 2 k.p.k.) środek odwoławczy wywołuje właściwe mu skutki procesowe.”

1.2.15. Postępowanie w przedmiocie naruszenie prawa strony do rozpoznania w rozsądnym terminie sprawy w postępowaniu sądowym.

przepisy: art. 11 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki; termin

hasła: skarga na naruszenie prawa strony do rozpoznania w rozsądnym terminie sprawy w postępowaniu sądowym

Postanowienie SN z dnia 30 sierpnia 2005 r. (KSP 7/05)

Z uzasadnienia:

„Termin dwumiesięczny /zresztą o charakterze jedynie instrukcyjnym/ wskazany w art. 11 ustawy o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki trzeba liczyć od daty złożenia skargi. Należy jednak przyjąć, że wtedy, gdy skarga o stwierdzenie przewlekłości postępowania dotknięta jest brakami formalnymi lub nieopłacona, to za datę złożenia skargi, o której mowa w art. 11 ustawy, uznawać należy datę w której uzupełniony został jej brak formalny lub uiszczona opłata, bądź datę orzeczenia zwalniającego z obowiązku uiszczenia opłaty.”

1.2.16. Cofnięcie kasacji.

przepisy: art. 518 k.p.k.; art. 431 k.p.k.

hasła: środek odwoławczy – cofnięcie

Postanowienie SN z dnia 31 sierpnia 2005 r. (IV KK 201/05)

Z uzasadnienia:

„Zgodnie z art. 518 k.p.k. jeżeli przepisy „Rozdziału 55. Kasacja” nie stanowią inaczej do postępowania w trybie kasacji stosuje się odpowiednio przepisy działu IX k.p.k. tj. przepisy dotyczące postępowania odwoławczego. W dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego nigdy nie budziło wątpliwości, iż z uwagi na treść art. 518 k.p.k. ma w postępowaniu kasacyjnym zastosowanie unormowanie z art. 431 k.p.k. Oznacza to, że kasacji wniesioną na korzyść skazanego nie można bez jego zgody cofnąć. W niniejszej sprawie poza dyskusją jest, że obrońca skazanej w żaden sposób nie udokumentował, iż skazana wyraziła zgodę na cofnięcie kasacji. W tej sytuacji nie uwzględniono wniosku obrońcy skazanego co do pozostawienia kasacji bez rozpoznania.”

1.2.17. Dopuszczenie dowodu z wyjaśnień zmarłego przed rozprawą główną podejrzanego, wezwanego do udziału w sprawie w charakterze świadka.

przepisy: art. 391 § 1 i § 2 k.p.k.

hasła: dowody; zasada bezpośredniości; świadek; podejrzany

Postanowienie SN z dnia 25 sierpnia 2005 r. (III KK 311/04)

Z uzasadnienia:

„(...) O ile zatem można zgodzić się z obrońcą, iż świadkiem w sprawie z natury rzeczy może być jedynie osoba żywa, a więc ktoś kto posiada zdolność percepcji i odtwarzania jej wyników, to w żadnej mierze nie sposób podzielić zapatrywania, że w pewnych specyficznych sytuacjach procesowych, brak jest podstaw do wprowadzenia w trybie określonym w przepisie art. 391 § 2 k.p.k. do materiału dowodowego i poddania go ocenie, dowodu z wyjaśnień zmarłego przed rozprawą główną podejrzanego, wezwanego do udziału w sprawie w charakterze świadka.

Problematyka ta, na gruncie kodeksu postępowania karnego z 1969 r., aczkolwiek w nieco innym układzie procesowym, była już przedmiotem rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy (por. Uchwałę z dnia 20 września 1996 r. sygn. akt I KZP 22/96 – OSNKW 1996 r. Nr 11 – 12, poz. 77) i jako, że nie uległa ona dezaktualizacji w aktualnym stanie prawnym, pogląd prawny wyrażony wówczas, zyskał też aprobatę obecnego składu orzekającego.

Nie może budzić zatem wątpliwości, (...0 że w sytuacji wyłączenia w śledztwie do odrębnego postępowania sprawy podejrzanego, mógł on wystąpić w postępowaniu rozpoznawczym toczącym się wobec skazanych, jedynie w charakterze świadka, ze wszelkimi karnoprosocowymi konsekwencjami, wynikającymi z nadania mu takiego statusu. Co za tym idzie prokurator, nie mając pełnej wiedzy o jego zgonie, był też uprawniony do wnioskowania w akcie oskarżenia o bezpośrednio przesłuchanie tej osoby na rozprawie głównej, w charakterze o jakim mowa wyżej. (Podejrzany) nie utracił zatem procesowo statusu świadka, mimo że z powodu wcześniejszej śmierci, mającej miejsce przed wniesieniem aktu oskarżenia, nie można było mu doręczyć wezwania na rozprawę, a tym samym bezpośrednio przesłuchać, o czym sąd meriti powziął informację dopiero w toku toczącego się postępowania.

(...) sposób procedowania w przedmiotowej sprawie przez Sąd Rejonowy, nie naruszał zasady bezpośredniości. Podkreślić bowiem należy, że zasada o jakiej mowa w przepisie art. 2 § 1 pkt 1 k.p.k. przema-

wia za tym, aby sądy orzekające mogły odczytywać wyjaśnienia nieżyjących oskarżonych (podejrzanych) bez zgody stron, nawet jeśli wyjaśnienia te stanowiły pomówienie oskarżonego i dowód taki poddawać niezwykle ostrożnej ocenie. Powyższe stwarza zatem uzasadnione przekonanie, że dowód tak przeprowadzony może stanowić pełnoprawną podstawę ustaleń faktycznych. Niewątpliwie w takiej sytuacji zasada bezpośredniości doznaje istotnego ograniczenia na rzecz zasady prawdy obiektywnej, co nie oznacza, by była ona wyłączona, o ile sąd, podejmując decyzję o odczytaniu dowodu, czyni to w zgodzie z ustawowymi warunkami, wynikającymi z treści właściwych przepisów prawa, jak chociażby art. 391 § 2 k.p.k.

Reasumując podnieść zatem należy, że pozbawiony przymiotu trafności okazał się zawarty w kasacji zarzut, iż orzekające w sprawie sądy odczytując wyjaśnienia złożone w charakterze podejrzanego przez nieżyjącego w czasie rozprawy głównej Krzysztofa W. naruszyły zasadę bezpośredniości, z uwagi na brak podstawy prawnej wyrażonej w art. 391 § 2 k.p.k. do ujawnienia tego dowodu, a w konsekwencji wprowadziły go do całokształtu materiału dowodowego, stanowiącego podstawę ustaleń faktycznych.

(...)Na marginesie należy zwrócić jedynie uwagę na to, że w sytuacji, w której podejrzany po złożeniu wyjaśnień zmarł w toku toczącego się postępowania przygotowawczego, co uzasadniało umorzenie w tym fragmencie tego postępowania w oparciu o przepis art. 17 § 1 pkt 5 k.p.k., sąd w pełni uprawniony jest do odczytania protokołu zawierającego takie wyjaśnienia w postępowaniu jurysdykcyjnym toczącym się wobec współoskarżonych, traktując ten dowód jako dokument urzędowy o jakim mowa w przepisie art. 393 § 1 k.p.k., nawet wówczas gdy w swej treści stanowi on pomówienie. Dowód ujawniony w tym trybie winien wszakże podlegać szczególnie ostrożnej ocenie, co nie oznacza, by można dyskwalifikować go a priori, jako podstawę ustaleń faktycznych (por. też Uchwałę Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 1975 r., sygn. akt VI KZP 22/74 – OSNKW 1975 r. Nr 3 – 4, poz. 36).”

1.2.18. Dopuszczalność kasacji interwenienta.

przepisy: art. 37 k.p.k.

hasła: interwenient; kasacja – dopuszczalność; przepadek; kodeks karny skarbowy

Postanowienie z dnia 18 sierpnia 2005 r. (III KZ 35/05)

Z uzasadnienia:

„Zaskarżonym zarządzeniem (odmówiono) przyjęcia kasacji pełnomocnika interwenientów od wyroku Sądu Okręgowego w O., którym to wyrokiem utrzymany został w mocy wyrok w części (orzekającej srodek karny w postaci orzeczenia przepadku między innymi ciągników siodłowych marki <Mercedes> oraz <DAF> wraz z naczepami, które stanowiły własność interwenientów – uznając, iż w świetle regulacji zawartej w art. 523 § 2 k.p.k. kasacja ta, zarzucająca rażąco obrazę prawa materialnego, mającą istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia – jest niedopuszczalna z mocy prawa. Zażalenie na to zarządzenie wniósł pełnomocnik interwenientów. Zarzucił naruszenie przepisów art. 523 § 1 w zw. z § 2 i 3 k.p.k. i art. 530 § 2 k.p.k. przez przyjęcie, iż w sprawie niniejszej nie istnieją przesłanki pozwalające na przyjęcie kasacji, kiedy to prawidłowa analiza jej treści i powoływanych zarzutów prowadzi do wniosku, iż kasacja w tej sprawie wniesiona przez pełnomocnika interwenientów winna być przyjęta do rozpoznania, bowiem nie jest wnoszona na korzyść ani na niekorzyść oskarżonych, a w związku z tym ograniczenia zawarte w art. 523 § 2 k.p.k. nie mają w niniejszej sprawie zastosowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie pełnomocnika interwenientów nie jest zasadne. Argumentacja zażalenia oparta jest na dwóch założeniach, poczynionych przez jego autora:

1. interwenient posiada gravamen do wniesienia nadzwyczajnego środka odwoławczego,

2. *wniesiona kasacja ma charakter neutralny, gdyż realizacja gravamen przez interwenienta nie jest związana z jej kierunkiem.*

Pierwsze założenie należy w całości podzielić, gdyż nie ulega kwestii, że zastosowany wobec skazanych środek karny narusza interesy interwenientów, którzy w toku procesu dowodzili, iż objęte przypadkiem samochody stanowią ich własność, a przepisy kodeksu karnego skarbowego nie dają podstawy materialno - prawnej do takiego rozstrzygnięcia. Jednakże ten stan rzeczy przesądził jedynie o prawie interwenientów do wniesienia apelacji od wyroku sądu pierwszej instancji, do wniesienia której jako strona byli uprawnieni spełniając wymóg sformułowany w art. 425 § 3 k.p.k. i z którego to uprawnienia skorzystali. Odmiennie natomiast kształtuje się sytuacja procesowa interwenientów w zakresie uprawnienia do wniesienia kasacji.

Zdaniem Sądu Najwyższego analiza art. 523 k.p.k. prowadzi do wniosku, iż błędne jest drugie z założeń autora zażalenia, jakoby obowiązujące prawo procesowe przewidywało uprawnienie strony do wniesienia kasacji o charakterze <abstrakcyjnym> czy też <neutralnym>. Wprowadzając cytowanym przepisem przedmiotowe ograniczenia w uprawnieniach stron do wniesienia kasacji, mimo spełnienia pozostałych warunków zawartych w przepisach rozdziału 55. k.p.k., ustawodawca powiązał je bezpośrednio z kierunkiem kasacji – na korzyść lub na niekorzyść skazanego. W odniesieniu do kasacji na korzyść sformułował dodatkową przesłankę dopuszczalności – skazanie na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, przewidując jednocześnie uchylenie tej przesłanki dla kasacji wniesionej w oparciu o uchylenia z art. 439 k.p.k., jak również odniesieniu do podmiotów określonych w art. 521 k.p.k. Tak więc, jak stwierdził trafnie Sąd Najwyższy w znanym autorowi zażalenia postanowieniu z dnia 28 listopada 2003 r., sygn. akt V KK 240/03 (OSNKW 2004/1/10) kontrola dopuszczalności kasacji, poprzedzająca decyzję prezesa sądu odwoławczego o przyjęciu kasacji interwenienta od prawomocnego wyroku wydanego w sprawie o przestępstwo skarbowe – podobnie jak pozostałych stron-powinna uwzględniać także warunki określone w art. 523 § 2 i 3 k.p.k.

Niezbędne jest zatem ustalenie kierunku zaskarżenia w odniesieniu do sytuacji procesowej oskarżonego, przy czym decydującego znaczenia nie może mieć w tej mierze przekonanie strony, deklarowane w treści skargi kasacyjnej, lecz rzetelna analiza stosunku skargi kasacyjnej do rozstrzygnięć przez nią kwestionowanych. (...)

Przepadkiem przedmiotów to jeden ze środków karnych przewidzianych w art. 22 § 2 k.k.s., który ma fakultatywne bądź – w określonych w ustawie wypadkach – obligatoryjne zastosowanie wobec sprawców przestępstw skarbowych, przy czym, zgodnie z art. 31 § 1 k.k.s. przepadek może dotyczyć również przedmiotów, które nie stanowią własności sprawcy. Niewątpliwie kasacja interwenienta kwestionująca rozstrzygnięcie o zastosowaniu środka karnego w postaci przypadku przedmiotów, do których rości on sobie prawo własności, zmierza do uchylenia tego rozstrzygnięcia w jego interesie, gdyż przejście prawa własności na rzecz Skarbu Państwa powoduje, iż doznaje on wymiernej straty. Jednakże ewentualne uwzględnienie kasacji interwenienta, prowadzi do zmniejszenia dolegliwości skazanego przez uchylenie zastosowanego wobec niego środka karnego, a także powoduje uchylenie podstawy do ewentualnej odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną interwenientowi, wynikłą z wydania i wykonania rozstrzygnięcia o przypadku przedmiotów. Zdaniem Sądu Najwyższego, powyższe przesądza, iż w zaskarżonym zarządzeniu właściwie oceniony został kierunek przedmiotowej skargi kasacyjnej, a ponieważ nie została ona wniesiona z powodu uchybień wymienionych w art. 439 k.p.k. – trafnie została uznana za niedopuszczalną.

Na koniec wypada wskazać, iż przedmiotowe ograniczenia dopuszczalności kasacji pierwotnie zawierał jedynie kodeks karny skarbowy w art. 168 k.k.s., zatem miały one zastosowanie wyłącznie do postępowania w sprawach o przestępstwa skarbowe, co daje podstawę do przyjęcia, iż ustawodawca sformułował je z pełną świadomością ich znaczenia dla uprawnień interwenienta do wniesienia kasacji i nie przewidział dla niego pozycji szczególnej. Do kodeksu postępowania karnego wprowadziła je dopiero ustawa z 20 lipca 2000 r., obowiązująca od dnia 1 września 2000r. (Dz. U. Nr 62, poz. 717). W obu aktach prawnych ograniczenia dopuszczalności kasacji dotyczą wszystkich stron, wnoszących kasacje na korzyść oskarżonego, trudno zatem dopatrzeć się zarówno w tej regulacji, jak i jej wykładni nie tylko wspomnianej w za-

żaleniu absurdalnej sytuacji interwenienta jak też naruszenia zasady równości, tym bardziej, że rozstrzygnięcia, które w związku z regulacją zawartą w art. 523 § 2 i 3 k.p.k. nie mogą być zaskarżone w drodze kasacji stron – mogą zaskarżyć podmioty określone w art. 521 k.p.k.”

1.3. Orzecznictwo Izby Wojskowej Sądu Najwyższego.

1.4. Zagadnienia prawne.

1.4.1. Ustawa z dnia 17 czerwca 2004r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki – zażalenie.

przepisy: ustawa z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki

hasła: skarga na naruszenie prawa strony do rozpoznania w rozsądnym terminie sprawy w postępowaniu sądowym

Pytanie Sądu Apelacyjnego w Poznaniu (sygn. akt I KZP 44/05)

„Czy dopuszczalne jest złożenie zażalenia na postanowienie oddalające skargę strony na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 czerwca 2004r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki?„

Uzasadnienie:

„Pismem z dnia 10 maja 2005 r. pełnomocnik skarżącego Krzysztofa K. złożył skargę na przewlekłość postępowania sądowego i wniósł o stwierdzenie przewlekłości postępowania w sprawie prowadzonej przez Sąd Rejonowy w G. (...) i przyznanie od Skarbu Państwa na rzecz skarżącego kwoty pieniężnej z tytułu przewlekłości postępowania w wysokości 10.000,00,- zł.

Postanowieniem z dnia 8 lipca 2005 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu oddalił skargę. Zażalenie na powyższe postanowienie złożył pełnomocnik skarżącego.

Sąd Apelacyjny przed przystąpieniem do rozpoznania zażalenia, uznał że dotychczasowa – niejednolita praktyka orzecznicza sądów apelacyjnych i Sądu Najwyższego stwarza poważną wątpliwość, czy dopuszczalne jest złożenie zażalenia na postanowienie oddalające skargę strony na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez uzasadnionej zwłoki? (zwanej dalej <ustawą o skardze>)

W uzasadnieniu postanowienia z dnia 31 marca 2005 r. w sprawie IV.KZ.9105 Sąd Najwyższy stwierdził m. in. że „...Ustawa o skardze na przewlekłość postępowania w swojej treści nie przewiduje możliwości zaskarżania jakichkolwiek orzeczeń, czy innych rozstrzygnięć wydanych w postępowaniu w przedmiocie skargi. Oczywiście jest jednakże, że nie przesądza to jeszcze o braku takiego uprawnienia. W kwestiach nieuregulowanych w tej ustawie zastosowanie znajdują bowiem przepisy o postępowaniu zażaleniowym obowiązujące w postępowaniu, którego skarga dotyczy (art. 8 ust. 2), a zatem w niniejszej sprawie Kodeksu karnego wykonawczego, a w zakresie przez niego nieuregulowanym – Kodeksu postępowania karnego (art. 1 § 2 k.k.w.), (por. Z. Holda, K. Postulski: Kodeks karny wykonawczy. Komentarz, Gdańsk 2005, s. 31-44, 149-150). Zważywszy zaś na to, że Kodeks karny wykonawczy nie reguluje w sposób ogólny kwestii zaskarżalności postanowień i zarządzeń, zastosowanie znajdują uregulowania Kodeksu po-

stępowania karnego, zawarte w Dziale IX "Postępowanie odwoławcze" – w Rozdziałach: 48 "Przepisy ogólne" i 50 "Zażalenie". Stosownie do art. 426 § 1 k.p.k., od orzeczeń wydanych na skutek rozpoznania odwołania (tu: skargi), nieprzysługuje żaden środek odwoławczy. Ta reguła dotyczy również zarządzeń (por. art. 466 § 2 k.p.k.). To samo dotyczy innych orzeczeń (albo zarządzeń) wydanych w toku takiego postępowania, chyba że ustawa stanowi inaczej (art. 426 § 2 k.p.k.). Wyjątki od tej zasady zostały przewidziane w art. 426 § 3 k.p.k. i art. 430 § 2 k.p.k., gdy rozstrzygnięcie dotyczy przeprowadzenia obserwacji w zakładzie leczniczym, zastosowania środka zapobiegawczego, nałożenia kary porządkowej albo pozostawienia przez sąd odwoławczy środka odwoławczego bez rozpoznania, Z powyższego wyliczenia wynika, że ustawodawca nie przewidział w przepisach prawa karnego procesowego możliwości zaskarżenia decyzji o odrzuceniu skargi złożonej na tzw. przewlekłość postępowania. Uznać zatem należy, że odnosi się do niej unormowanie art. 426 § 2 in princ. k.p.k. Biorąc pod uwagę, że sama ustawa o skardze na przewlekłość postępowania również takiej możliwości nie przewiduje, przyjęć należy, że decyzja o odrzuceniu skargi jest niezaskarżalna..."

Z powyższego wywodu wynika, że Sąd Najwyższy traktuje sąd rozpoznający skargę, jako sąd odwoławczy. Tak też treść art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez uzasadnionej zwłoki, rozumie Sąd Apelacyjny we Wrocławiu stwierdzając w postanowieniu z dnia 22 lutego 2005 r. w sprawie LS.3/04, że artykuł ów odwołujący w sprawach w niej nieuregulowanych do stosowanych odpowiednio przepisów o postępowaniu zażaleniowym, nadaje skardze status zażalenia, zatem zapadłe po jej rozpoznaniu postanowienie nakazuje traktować analogicznie do postanowienia wydanego w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji (choć sąd nadrzędny rozpoznaje sprawę jako pierwszy i jedyny).

Zgodnie z treścią art. 26 k.p.k. sąd apelacyjny rozpoznaje środki odwoławcze od orzeczeń i zarządzeń wydanych w pierwszej instancji w sądzie okręgowym oraz inne sprawy przekazane mu przez ustawę. Oczywiście jest, że przede wszystkim sąd apelacyjny spełnia funkcję sądu odwoławczego od orzeczeń i zarządzeń sądów okręgowych wydanych w tej instancji, ale rozpoznaje również inne sprawy przekazane mu przez ustawę. Do tych innych spraw przekazanych sądom apelacyjnym przez ustawę, zaliczyć należy spełnianie funkcji sądu wyższego rzędu (w stosunku do sądów okręgowych) określone w art. 36, 38 § 1 i 43 oraz orzekanie w kwestii wznowienia postępowania zakończonego orzeczeniem sądu okręgowego (art. 544 § 1 k.p.k.) i orzekanie w przedmiocie przedłużenia stosowania tymczasowego aresztowania na okres oznaczony, przekraczający terminy określone w §§ 2 i 3 art. 263 k.p.k. (art. 263 § 4 k.p.k.).

Określenie "*sąd wyższego rzędu*" użyte w art. 36, 38 § 1, 43 k.p.k. nie jest równoznaczne z określeniem "*sąd odwoławczy*", gdyż w wypadkach wskazanych nie toczy się żadne postępowanie odwoławcze. Nie stosuje się więc wówczas przepisów o postępowaniu odwoławczym. W kwestii wznowienia postępowania zakończonego orzeczeniem sądu okręgowego i w kwestii przedłużenia stosowania tymczasowego aresztowania na okres oznaczony, przekraczający terminy określone w § 2 i 3 art. 263 k.p.k. (art. 263 § 4 k.p.k.) sąd apelacyjny jest sądem pierwszej instancji, skoro ustawa określa kwestię zaskarżalności tych orzeczeń i w art. 547 § 1 k.p.k. stwierdza, że na postanowienie oddalające wniosek lub pozostawiające go bez rozpoznania przysługuje zażalenie, chyba że orzekł o tym sąd apelacyjny i w art. 263 § 5 k.p.k., że na postanowienie sądu apelacyjnego wydane na podstawie § 4 przysługuje zażalenie do sądu apelacyjnego orzekającego w składzie trzech sędziów.

W art. 4 ustawy o skardze ustawodawca użył sformułowania "*sąd przełożony*" (sądem właściwym do rozpoznania skargi jest sąd przełożony nad sądem, przed którym toczy się postępowanie). Jest to sformułowanie nieznanne kodeksowi postępowania karnego, a jak się wydaje zaczerpnięte z kodeksu postępowania cywilnego, gdzie mowa o "*sądzie nad nim przełożonym*" jak np. w art. 44, 52 § 1 i 508 k.p.c.

Nie może budzić jednak wątpliwości, że ów art. 4 ustawy o skardze jest tym przepisem ustawy, który określa także te inne sprawy przekazane mu (sądowi okręgowemu – art. 25 § 3 k.p.k. i sądowi apelacyjnemu art. 26 k.p.k.) przez ustawę. Sądem właściwym do rozpoznania skargi jest sąd przełożony nad sądem, przed którym toczy się postępowanie – sąd okręgowy dla postępowania toczącego się przed sądem rejonowym i sąd apelacyjny dla postępowania toczącego się przed sądem okręgowym.

Nie winno budzić wątpliwości, że postępowanie toczące się na podstawie wniesionej skargi w przedmiocie stwierdzenia lub nie przewlekłości postępowania, nie jest postępowaniem odwoławczym. Po pierwsze: brak orzeczenia od którego odwołuje się skarżący, po drugie: tym samym kontroli sądu rozpoznającego skargę jest poddawane nie konkretne orzeczenie, a ogólnie sprawność prowadzonego postępowania, po trzecie: postępowanie ze skargi na przewlekłość postępowania jest postępowaniem odrębnym w stosunku do postępowania, którego przewlekłości dotyczy skarga albowiem jego przedmiotem jest nowa sprawa i dotyczy ono innych stron – jest też postępowaniem odrębnie opłaconym. Po czwarte: inny jest przedmiot i cel tego postępowania. Po piąte: orzeczenie sądu (czy to okręgowego, czy apelacyjnego) nie jest orzeczeniem wydanym przez sąd odwoławczy na skutek odwołania, od którego nie przysługuje środek odwoławczy.

Sformułowanie w art. 8 ust.2 ustawy o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez uzasadnionej zwłoki odesłanie prawne, wedle którego w sprawach nieuregulowanych w ustawie do postępowania toczącego się na skutek skargi sąd stosuje odpowiednio przepisy o postępowaniu zażaleniowym obowiązujące w postępowaniu, którego skarga dotyczy w żadnym razie nie daje podstawy do utożsamiania skargi na przewlekłość postępowania z zażaleniem.

W kwestiach nieuregulowanych w tej ustawie zastosowanie znajdują przepisy o postępowaniu zażaleniowym obowiązujące w postępowaniu, którego skarga dotyczy (art. 8 ust. 2), a zatem w niniejszej sprawie kodeksu postępowania karnego, a konkretnie art. 459 § 1 k.p.k. (zażalenie przysługuje na postanowienia sądu zamykające drogę do wydania wyroku, chyba że ustawa stanowi inaczej), a w sprawach cywilnych art. 394 § 1 k.p.c. (zażalenie do sądu drugiej instancji przysługuje na postanowienia sądu pierwszej instancji kończące postępowanie w sprawie).

Postanowienie stwierdzające przewlekłość postępowania bądź oddalające skargę jest postanowieniem kończącym – odrębne postępowanie ze skargi na przewlekłość postępowania, tak więc wydaje się, że w postępowaniu w którym stosuje się przepisy kodeksu postępowania cywilnego przysługuje zażalenie na takie postanowienie. Trudno wyobrazić sobie sytuację, by w jednym postępowaniu cywilnym ustawodawca dopuszczał możliwość zaskarżenia postanowienia oddalającego skargę na przewlekłość postępowania, a w postępowaniu karnym nie.

Kodeks postępowania karnego nie używa wprawdzie określenia "*postanowienia sądu pierwszej instancji kończące postępowanie w sprawie* (jak w k.p.c.)", ale jednocześnie każde postanowienie zamykające drogę do wydania wyroku jest postanowieniem kończącym postępowanie. Powyższe rozważania prowadziłyby jednak do wniosku, że dopuszczalne jest złożenie zażalenia na postanowienie oddalające skargę strony na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki. Podobne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 28 czerwca 2005 r. w sprawie III.SPZP.1/05 stwierdzając, że wydane w wyniku skargi na przewlekłość postępowania przed Sadem Okręgowym we Wrocławiu postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 9 grudnia 2004 r. jest w istocie postanowieniem sądu pierwszej instancji kończącym postępowanie w sprawie (...) stronie w tym postępowaniu przysługuje zażalenie na to postanowienie do Sądu Najwyższego. Za takim też poglądem przemawia szeroko argumentowana w uzasadnieniu wspomnianej uchwały konstytucyjna zasada dwuinstancyjności postępowania.

Istniejące wątpliwości pogłębia treść postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 1 kwietnia 2005 r. w sprawie SPK.19/05 w której powiedziano, że "*...Przepisy ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez uzasadnionej zwłoki przewidują jednoinstancyjny tryb rozpoznawania takiej skargi...*" (OSNKW z.7-8/2005 poz. 67). W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy stwierdził tylko, że przepisy tej ustawy, autonomicznie regulującej zasady i tryb rozpoznawania skargi, nie przyznają stronie prawa do odwołania się (złożenia) zażalenia od decyzji sądu właściwego do jej rozpoznania na podstawie art. 4 tej ustawy. Uwzględniając powyższe, Sąd Apelacyjny postanowił na podstawie art. 441 § 1 k.p.k. przekazać na wstępie sformułowane zagadnienie prawne wymagające zasadniczej wykładni ustawy do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu."

1.4.2. Tryb wnioskowy w przypadku przestępstwa spowodowania wypadku komunikacyjnego.

przepisy: art. 177 § 3 k.k.

hasła: tryb wnioskowy; wypadek komunikacyjny

Pytanie Sądu Okręgowego w Warszawie (sygn. akt I KZP 45/05)

„Czy użyty wart. 177 § 3 k.k. wyraz "wyłącznie" oznacza wykluczenie trybu ścigania wnioskowego w zakresie czynu z art. 177 § 1 k.k. gdy pokrzywdzonym tym samym przestępstwem podlegającym kumulatywnej kwalifikacji z art. 177 § 1 i 2 k.k. „jest jeszcze inna osoba (osoby), albo inna osoba (osoby) najbliższe co do której nastąpił skutek określony wart. 177 § 2 k.k.?„

Uzasadnienie:

„Ryszard W. oskarżony został o to, że (...) kierując samochodem osobowym marki Volvo nieumyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym określone wart. 3 ust 1, art. 19 ust 1 Prawa o ruchu drogowym, w ten sposób, że nie zachował należytej ostrożności i nie dostosował taktyki i techniki jazdy do sytuacji drogowej, w następstwie czego najechał na krawędź betonowej wysepki, po czym utracił panowanie nad samochodem, zjechał na lewe pobocze, gdzie uderzył w przydrożne drzewo i dachował w wyniku czego nieumyślnie spowodował obrażenia ciała pasażerów samochodu Volvo i swojej matki (...) skutkujące zgon (który nastąpił po kilku dniach od wypadku) i u swojego syna (lat 14) w postaci złamania obojczyka prawego, rany szarpanej twarzy okolicy barku prawego, rany szarpanej uda prawego tj. o czyn z art. 177§ 1 i § 2 kk.

Po rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy (...) uznał oskarżonego Ryszarda W. za winnego tego, że (...) nieumyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym (...) wyniku czego nieumyślnie spowodował obrażenia ciała u swojej matki skutkujące zgon (...), co stanowi występki określony wart. 177 § 2 k.k. Za powyższy czyn na podstawie art. 177 § 2 k.k. w zw. z art. 60 § 2 pkt. 3 i § 6 pkt. 3 k.k. Sąd skazał oskarżonego na karę grzywny w wymiarze 60 stawek dziennych ustalając wysokość stawki dziennej na 100 zł. (...)

Apelację od wyroku wywiódł prokurator i na podstawie art. 425 k.p.k. i art. 444 k.p.k. zaskarżył wyrok na niekorzyść oskarżonego w całości. Na podstawie art. 438 pkt. 1 i 2 k.p.k. skarżący wyrokowi zarzucił obrazę przepisów prawa materialnego art. 177 § 1 k.p.k. poprzez jego niesłuszne niezastosowanie art. 410, 413 i 414 k.p.k. oraz niewypowiedzenie się przez Sąd w wyroku o części zarzutu dotyczącego nieumyślnego spowodowania w następstwie wypadku przez oskarżonego obrażeń ciała li swojego małoletniego syna w postaci złamania obojczyka prawego, rany szarpanej okolicy barku prawego i rany szarpanej uda prawego – tj. w zakresie czynu określonego wart. 177 § 1 k.k.

Podnosząc powyższy zarzut skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu środka odwoławczego Prokurator wskazał, że wnioskowy tryb ścigania wchodzi w grę tylko wtedy, gdy pokrzywdzonym jest wyłącznie osoba najbliższa, co wynika z użycia art. § 3 art. 177 k.k. słowa "wyłącznie". Gdy zatem obrażeń ciała, w tym obrażeń określonych w art. 156 § 1 k.k. doznają inni pokrzywdzeni, tryb wnioskowy nie ma zastosowania. Jeżeli zaś w sprawie niniejszej Sąd uznał, że ma zastosowanie tryb wnioskowy a wniosek o ściganie nie został złożony, winien postępowanie przeciwko Ryszardowi Witkowskiemu w części dotyczącej zarzutu z § 1 art. 177 k.k. umorzyć na podstawie, art. 17 § 1 pkt. 10 k.p.k. i art. 414 § 1 k.p.k. czego nie uczynił, co spowodowało, że tym zakresie postępowanie nie zostało rozstrzygnięte decyzją procesową.

Rozpoznając wniesioną apelację Sąd Okręgowy uznał, że na gruncie niniejszej sprawy wyłoniło się zagadnienie prawne wymagające zasadniczej wykładni ustawy.

Zgodnie z dyspozycją art. 177 § 3 k.k., jeżeli pokrzywdzonym jest wyłącznie osoba najbliższa, ściganie przestępstwa określonego w § 1 następuje na jej wniosek, zatem przestępstwo określone w § 1 art. 177 k.k. jest względnie wnioskowe. Jego ściganie uzależnione jest od złożenia wniosku jeżeli pokrzywdzonym jest wyłącznie osoba najbliższa, która doznała obrażeń ciała określonych w art. 157 § 1 k.k. Jeżeli zaś następstwem wypadku jest skutek określony w art. 177 § 2 k.k. lub jeżeli pokrzywdzonym czynem z § 1 art. 177 k.k. nie jest "wyłącznie" osoba najbliższa, ściganie przestępstwa określonego w art. 177 § 1 k.k. lub art. 177 § 2 k.k. następuje z urzędu.

Zagadnienie dotyczące trybu ścigania jest bardziej złożone w sytuacji, gdy czyn wyczerpuje znamiona przestępstwa podlegającego kumulatywnej kwalifikacji prawnej z art. 177 § 1 i § 2 k.k., przy czym pokrzywdzonym, który doznał obrażeń ciała określonych w art. 157 § 1 k.k. jest osoba najbliższa dla sprawcy. Użycie w § 3 art. 177 k.k. słowa "wyłącznie" (zgodnie z jego znaczeniem jako: szczególny, jedyny, wyłączający wszystkich innych, spośród innych) wskazuje, że ściganie czynu z § 1 art. 177 k.k. uzależnione jest od złożenia wniosku wyłącznie do sytuacji gdy pokrzywdzonym jest jedna osoba najbliższa i osoba ta doznała obrażeń ciała określonych w art. 157 § 1 k.k. Takie rozumienie przepisu zgodne jest z wykładnią gramatyczną art. 177 § 3 k.k., w którym użyto liczby pojedynczej i terminu "wyłącznie" odnoszącego się do pokrzywdzonej osoby najbliższej. Jeżeli zatem w wyniku tego samego zdarzenia stanowiącego jedno przestępstwo o znamionach określonych w art. 177 § 1 i § 2 k.k., oprócz obrażeń ciała określonych w art. 157 § 1 k.k. doznanych przez osobę najbliższą dla sprawcy wystąpił skutek określony w art. 177 § 2 k.k. przy czym pokrzywdzonym jest inna osoba albo inna osoba najbliższa nie ma zastosowania tryb wnioskowy w zakresie czynu z art. 177 § 1 k.k. Pokrzywdzonym tym samym przestępstwem nie jest bowiem "wyłącznie osoba najbliższa". Po pierwsze występuje nie jeden, lecz co najmniej dwóch pokrzywdzonych – obydwu najbliższych, albo z których tylko jeden jest osobą najbliższą dla sprawcy, po wtóre skutek określony w § 2 art. 177 k.k. tego samego czynu o znamionach art. 177 § 1 i § 2 k.k. zważywszy na jedność przedmiotowego czynu eliminuje wnioskowy charakter przestępstwa w zakresie jego skutków z § 1 art. 177 k.k. doznanych przez osobę najbliższą. Jednak kwestia wykładni § 3 art. 177 k.k. w zakresie użytej liczby pojedynczej w odniesieniu do pokrzywdzonego wymaga szerszego omówienia, gdyż ma zasadnicze znaczenie dla powyższych rozważań dotyczących pierwszej części zagadnienia. Jeżeli bowiem przyjąć, iż nie skutek określony w § 2 art. 177 k.k. czynu zakwalifikowanego z art. 177 § 1 i § 2 k.k., nie jedność takiego czynu, decydują o charakterze wnioskowym przestępstwa w zakresie odniesionych przez osobę najbliższą obrażeń ciała z art. 157 § 1 k.k. to zagadnienie sprowadzić by można do uzależnienia trybu ścigania w zakresie obrażeń spowodowanych u osoby najbliższej określonych w art. 157 § 1 k.k. od tego czy osobą, która doznała ciężkiego uszczerbku na zdrowiu lub poniosła w następstwie wypadku śmierć (art. 177 § 2 k.k.) jest osoba najbliższa czy też inna osoba nie należąca do kręgu osób najbliższych dla sprawcy. Przedstawiałyby się zatem następujące możliwe warianty:

1. gdyby pokrzywdzonym w rozumieniu art. 177 § 1 k.k. była osoba najbliższa dla sprawcy zaś pokrzywdzonym w zakresie skutków z § 2 była inna osoba, również należąca do kręgu osób najbliższych (jak w sprawie rozpoznawanej), ściganie sprawcy w zakresie skutku określonego w § 1 art. 177 k.k. dotyczącego osoby najbliższej, uzależnione byłoby od złożenia przez pokrzywdzonego wniosku o ściganie a w przypadku braku wniosku skutek w postaci tych obrażeń byłby niejako "pominięty" przy rozpoznawaniu sprawy wyłącznie w granicach określonych w art. 177 § 2 k.k.; wniosek taki należałoby wywodzić z faktu "pokrzywdzenia" wyłącznie osób najbliższych ale przy przyjęciu założenia, że § 3 nie ogranicza liczby pokrzywdzonych do jednej osoby.

a z kolei

2. gdyby pokrzywdzonym w rozumieniu art. 177 § 1 k.k. była osoba najbliższa dla sprawcy zaś pokrzywdzonym w zakresie skutku z § 2 była inna osoba, nie należąca do kręgu osób najbliższych, ściganie w zakresie skutku dotyczącego osoby najbliższej określonego w art. 177 § 1 k.k. nie miałyby charakteru wnioskowego co wynikałoby już z samego faktu, że pokrzywdzonymi nie byłyby wyłącznie osoby najbliższe; porównanie sytuacji wskazanych w punkcie 1 i 2 prowadziłoby do wniosku o uzależnieniu sytuacji procesowej dotyczącej odpowiedzialności sprawcy w zakresie § 1 art. 177 k.k. od tego, czy drugim pokrzywdzonym z § 2 była osoba najbliższa czy nie należąca do kręgu osób naj-

bliższych.

- gdyby pokrzywdzonymi w zakresie skutków z § 1 art. 177 k.k. i § 2 art. 177 k.k. były osoby najbliższe, to przyjmując wykładnię sformułowania z § 3 jako określającego jednego pokrzywdzonego ze względu na użytą liczbę pojedynczą: "pokrzywdzonym jest wyłącznie osoba najbliższa" ,ściganie w zakresie skutku określonego w art. 177 § 1 k.k. nie miałyby charakteru wnioskowego.

Zasygnalizować w tym miejscu wypada, że interpretacja art. 177 § 3 k.k. następczą może trudności nawet w sytuacji gdy obrażenia ciała doznane przez dwóch lub więcej pokrzywdzonych są obrażeniami w rozumieniu art. 157 § 1 k.k. (czyli art. 177 § 1 k.k.) i wszyscy pokrzywdzeni należą do osób najbliższych dla sprawcy, a to właśnie ze względu na użytą liczbę pojedynczą słowa "pokrzywdzonym". Jednak jako, że wskazana sytuacja wykracza poza ramy rozpoznawanej sprawy nie może być przedmiotem dalszych rozważań. Wracając zatem do istoty zagadnienia stwierdzić należy, że z jednej strony analiza słowa "wyłącznie" (w rozumieniu art. 177 § 3 k.k.) i z drugiej fakt jedności czynu stanowiącego występki podlegający kumulatywnej kwalifikacji z art. 177 § 1 i § 2 k.k., wskazuje na wykluczenie trybu wnioskowego w zakresie skutków z art. 177 § 1 k.k. doznanych przez osobę najbliższą w następstwie wypadku, w którym nie była ona "wyłącznym" pokrzywdzonym a skutków określonych w § 2 (będących następstwem tego samego czynu) doznała inna osoba i to bez względu na to, czy również należąca do kręgu osób najbliższych czy też nie. Dodatkowym argumentem przemawiającym za przyjęciem tej tezy jest fakt użycia w § 3 liczby pojedynczej dla określenia "osoby pokrzywdzonej" (o czym wyżej).

Na tle zaistniałej sytuacji procesowej Sąd Okręgowy uznał za uzasadnione przekazanie Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego wymagającego zasadniczej wykładni ustawy w celu uniknięcia ewentualnych różnic w wykładni w/w przepisu prawnego. Godzi się też podkreślić, że przedstawione zagadnienie nie było dotychczas przedmiotem rozważań tak w doktrynie jak i w orzecznictwie Sądu Najwyższego.”

1.4.3. Nawiązka; świadczenie pieniężne.

przepisy: art. 49a § 2 k.k.

hasła: nawiązka; świadczenie pieniężne

Pytanie Sądu Okręgowego w Zamościu (sygn. akt I KZP 46/05)

„Czy wpis do wykazu, o którym mowa w art.49 a § 2 k.k. zd. drugie, jest wystarczający do zasądzenia na rzecz tego podmiotu nawiązek i świadczeń pieniężnych, czy też niezbędne jest opublikowanie tego wykazu w formie obwieszczenia w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Sprawiedliwości (art.49 a § 2 k.k. zd. ostatnie).”

Uzasadnienie:

„Wyrokiem z dnia 20 czerwca 2005 roku Sąd Rejonowy w T. uznając Krzysztofa S. za winnego popełnienia czynu z art.178 a § 2 k.k. m.in. orzekł wobec niego świadczenie pieniężne w kwocie 100 złotych na rzecz Stowarzyszenia Na Rzecz Rozwoju Rehabilitacji i Pomocy Poszkodowanym w Wypadkach Komunikacyjnych w Zamościu. Powyższy wyrok zaskarżył w części dotyczącej orzeczenia o karze Prokurator Rejonowy w T. Powołując się na przepisy art. 427 § 1 i 2 k.p.k. oraz art.438 pkt 1 k.p.k. wyrokowi temu zarzucił: obrazę przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 49 § 2 k.k. poprzez zasądzenie świadczenia pieniężnego na rzecz organizacji, która nie widnieje w wykazie stanowiącym załącznik do Obwieszczenia Ministerstwa Sprawiedliwości z dnia 4 marca 2005 r. w sprawie wykazu instytucji i organizacji społecznych, fundacji i stowarzyszeń, o których mowa w art. 47 k.k. i art. 49 k.k. opublikowanym w Dz. Urz. Min. Spraw w 2005 r. Nr 2, poz. 6.

Podnosząc powyższy zarzut na podstawie art. 437 § 1 k.p.k. wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie świadczenia pieniężnego na rzecz organizacji wskazanej w wykazie stanowiącym załącznik do Obwieszczenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 4 marca 2005 r. w sprawie wykazu instytucji i organizacji społecznych, fundacji i stowarzyszeń, o których mowa w art.47 k.k. i art.49 k.k. (Dz. Urz. Min. Spraw. z 2005 r., Nr 2, poz. 6).

Rozpoznając niniejszą apelację, Sąd Okręgowy powziął wątpliwość w przedmiocie charakteru publikacji wykazu, o którym mowa w art. 49 a § 2 k.k., w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Sprawiedliwości. Z załącznika do obwieszczenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 4 marca 2005 r. w sprawie wykazu instytucji, organizacji społecznych, fundacji i stowarzyszeń, o których mowa w art. 47 i art. 49 Kodeksu karnego (Dz. Urz. Min. Spr. z dnia 30 marca 2005 r.) wynika, że do wykazu wpisano 68 podmiotów, wśród nich nie widnieje przedmiotowe Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Rehabilitacji i Pomocy Poszkodowanym w Wypadkach Komunikacyjnych w Z.

Na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości RP opublikowano listę podmiotów, o których mowa w art. 47 k.k. i art. 49 k.k. zawierający 185 pozycji i pod pozycją 165 widnieje Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Rehabilitacji i Pomocy Poszkodowanym w Wypadkach Komunikacyjnych w Z. Stowarzyszenie złożyło w tut. Sądzie odpis decyzji o wpisie. Pozostaje zatem do rozstrzygnięcia:

- a) jaki charakter ma publikacja wykazu, o którym mowa w art. 49a § 2 k.k., w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Sprawiedliwości?
- b) czy ta publikacja na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości jest dopuszczalna wobec braku delegacji ustawowej?

Wątpliwość ta pogłębia się, jeśli się zważy na uregulowanie zawarte w art. 6 ust. 3 oraz art.10 ustawy z dnia 25 listopada 2004 r. o zasadzie tłumacza przysięgłego (Dz. U. Nr 27, poz. 2702), która zawiera uregulowania w przedmiocie udostępnienia listy tłumaczy przysięgłych w Biuletynie Informacji Publicznej.

Podkreślić przy tym należy, iż publikacja w Dz. Urz. Min. Spr. wydaje się istotna, jeśli się zważy na zakres i obszar działalności (terytorium całego kraju art.49a § 1 k.k.), cel tego uregulowania w k.k. (wyeliminowania nieprawidłowości). Jednoznaczne uregulowanie w k.k. wskazuje, iż publikacja ta jest niezbędna. Jednocześnie bezspornym jest, iż decyzją z dnia 5 lipca 2005 r. Minister Sprawiedliwości wpisał Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Rehabilitacji i Pomocy Poszkodowanym w Wypadkach Komunikacyjnych do wykazu instytucji, organizacji społecznych, fundacji i stowarzyszeń, o których mowa w art.47 i art.49 Kodeksu karnego. Z tych względów Sąd Okręgowy postanowił jak wyżej.”

1.5. Bieżąca wokanda.

Terminy rozpoznania następujących zagadnień prawnych:

- Czy w świetle art. 29 § 1 k.p.k. dopuszczalne jest rozpoznanie apelacji przez sąd odwoławczy w składzie jednego sędziego, po wydaniu zarządzenia przez prezesa sądu okręgowego na podstawie art. 476 § 1 zdanie trzecie k.p.k., w sytuacji, gdy po przekroczeniu 21 dniowego terminu określonego w art. 484 § 1 k.p.k. sąd pierwszej instancji zmienił tryb postępowania z uproszczonego na zwyczajny i rozpoznał sprawę w dalszym ciągu w tym samym jednoosobowym składzie?

(I KZP 38/05) 27 października 2005 r., godz. 9.30, s. „J”

- 1. Art. 79 § 4 k.p.k. stwierdza, iż udział obrońcy w dalszym postępowaniu nie jest obowiązkowy, o ile biegli psychiatrzy orzekną, że oskarżony miał zachowaną poczytalność zarówno w chwili zarzucanego mu czynu, jak i w czasie postępowania. Czy opinia biegłych wykluczająca istnienie art. 31 § 1 lub § 2 k.k. już z mocy prawa, a więc w sposób konstytutywny, czyni obronę nieobowiązkową, czy też

konieczne jest zarządzenie prezesa sądu lub postanowienie sądu o cofnięciu wyznaczenia obrońcy z urzędu, a więc dopiero te decyzje eliminują obowiązkowość tej obrony (znoszą konsekwencje art. 79 § 3 k.p.k.)?

2. Czy brak decyzji sądu w sytuacji pełnej poczytalności oskarżonego, czyni obronę w dalszym ciągu obowiązkową, a więc doprowadza do naruszenia art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k., czy też tworzy sytuację stanu quasi obrony z wyboru, kiedy udział obrońcy nie jest obowiązkowy?

(I KZP 30/05) 27 października 2005 r., godz. 10.30, s. „J”

- Czy przedmiotem ochrony przepisów art. 45 ustawy z 24 kwietnia 1997 r. o przeciwdziałaniu narkomanii jest zdrowie publiczne, rozumiane jako stan zdrowotny ogółu społeczeństwa (dobro ogólne), czy też życie i zdrowie osobiste konkretnego człowieka (dobro ściśle osobiste)?

(I KZP 32/05) 27 października 2005 r., godz. 10.30, s. „J”

- Czy na postanowienie Sądu wydane w trybie art. 50 § 3 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych przysługuje zażalenie; czy toczące się postępowanie odbywa się według zasad określonych w kodeksie postępowania karnego, czy jest związane z postępowaniem wykonawczym; czy do terminów przedawnienia wykonania kary porządkowej grzywny stosuje się zasady opisane w kodeksie karnym, czy w kodeksie wykroczeń.

(I KZP 37/05) 27 października 2005 r., godz. 11.00, s. „J”

- a) Czy określona w art. 86 § 1 k.k. granica kary łącznej grzywny orzeczonej na podstawie art. 71 § 1 k.k. pozwala na orzeczenie kary łącznej grzywny obejmującej karę grzywny orzeczoną na podstawie art. 71 § 1 k.k. oraz karę grzywny orzeczoną na innej podstawie prawnej?;

b) W przypadku odpowiedzi pozytywnej na pyt. a) jaka jest granica kary łącznej grzywny orzeczonej w warunkach jak w pkt. a)?

(I KZP 31/05) 27 października 2005 r., godz. 12.00, s. „J”

- Czy tablice rejestracyjne stanowią znaki identyfikacyjne w rozumieniu art. 306 k.k.?

(I KZP 33/05) 27 października 2005 r., godz. 12.30, s. „J”

- Czy w sytuacji gdy oskarżony, po uznaniu za odbyłą kary 6 miesięcy pozbawienia wolności, został zwolniony z zakładu karnego na warunkach określonych w art. 168 k.k.w., można przyjąć, że kolejne umyślne przestępstwo podobne popełnione przez niego w okresie 5 lat po odbyciu tej kary jest popełnione w warunkach recydywy specjalnej zwykłej z art. 64§ 1 k.k.?

(I KZP 35/05) 27 października 2005 r., godz. 13.00, s. „J”

- Czy sformułowanie "sąd nienależycie obsadzony" zawarte w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., dotyczy również sytuacji, gdy w składzie sądu orzekał sędzia "przydzielony" do rozpoznania sprawy przez podmiot inny, niż uprawniony do tego ustawą prezes sądu (przewodniczący wydziału) wskazujący sędziego – art. 350 § 1 pkt 1 k.p.k. – w sposób określony w art. 351 § 1 k.p.k.?

(I KZP 43/05) 17 listopada 2005 r., godz. 9.30, s. „J”

- Czy na podstawie art. 18 a ust. 3 in fine ustawy z dnia 11 kwietnia 1997 r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944 – 1990 osób pełniących funkcje publiczne (tekst jednolity Dz. U. z 1999 r. Nr 42, poz. 428 z późniejszymi zmianami) jest dopuszczalne wszczęcie postępowania lustracyjnego wobec osoby nie pełniącej, aktualnie i w przeszłości, funkcji publicznej, ani nie kandydującej na taką funkcję wymienioną w art. 3 ust 1 i 2 powołanej ustawy?

(I KZP 42/05) 17 listopada 2005 r., godz. 11.30, s. „J”

- Czy dopuszczalne jest prowadzenie przez sąd postępowania uproszczonego w sytuacji, gdy początkowo sprawa o czyn, który uzasadnia prowadzenie odrębnego dochodzenia na podstawie art. 325b, była prowadzona łącznie z inną sprawą o czyn, co do którego było prowadzone śledztwo a następnie sprawa ta została ze śledztwa wyłączona i zakończona w formie dochodzenia?
(I KZP 39/05) 17 listopada 2005 r., godz. 13.00, s. „J”

2. Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego dotyczące prawa karnego.

2.1. Wyroki i postanowienia Trybunału Konstytucyjnego.

2.2. Wokanda Trybunału Konstytucyjnego.

3. Legislacja.

3.1. Akty normatywne dotyczące prawa karnego.

- **Dz. U. Nr 189, poz. 1583** z dnia 30 września 2005 r. umowa międzynarodowa (28 czerwca 1978 r.) Europejska konwencja o kontroli nabywania i posiadania broni palnej przez osoby fizyczne. Strasburg. 28 czerwca 1978 r.
Pełny tekst:
<http://www.law.uj.edu.pl/users/kk/czytelnia/ap/Europejska%20konwencja%20o%20kontroli%20nabywania%20i%20posiadania%20broni%20palnej%20przez%20osoby%20fizyczne.pdf>
- **Dz. U. Nr 189, poz. 1584** z dnia 30 września 2005 r. oświadczenie rządowe (11 lipca 2005 r.) Moc obowiązująca Europejskiej konwencji o kontroli nabywania i posiadania broni palnej przez osoby fizyczne, sporządzonej w Strasburgu dnia 28 czerwca 1978 r.
Pełny tekst:
<http://www.law.uj.edu.pl/users/kk/czytelnia/ap/z2%2006%202005.pdf>
- **Dz. U. Nr 197, poz. 1639** z dnia 10 października 2005 r. rozporządzenie (20 września 2005 r.) Zniesienie Sądów Rejonowych dla miasta stołecznego Warszawy w Warszawie i dla Warszawy-Pragi w Warszawie oraz utworzenie Sądów Rejonowych w: Siemianowicach Śląskich, dla miasta stołecznego Warszawy w Warszawie, dla Warszawy Pragi-Południe w Warszawie, dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie, dla Warszawy-Woli w Warszawie i dla Warszawy-Żoliborza w Warszawie oraz zmiana rozporządzenia w sprawie sądów apelacyjnych, sądów okręgowych i sądów rejonowych oraz ustalenia ich siedzib i obszarów właściwości.
- **Dz. U. Nr 197, poz. 1640** z dnia 10 października 2005 r. rozporządzenie (20 września 2005 r.) Zm.: rozporządzenie w sprawie utworzenia sądów gospodarczych.

3.2. Prace legislacyjne rządu.

- Rada Ministrów zaakceptowała *Sprawozdanie z realizacji Krajowego programu przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i związanej z nimi nietolerancji (2004-2009) w okresie od 18 maja 2004 roku do 31 maja 2005 roku.*

18 maja 2004 roku Rada Ministrów przyjęła *Krajowy program przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i związanej z nimi nietolerancji (2004-2009)*. Dokument jest rezultatem międzynarodowych zobowiązań Polski w kwestii realizacji zaleceń zawartych w dokumentach końcowych Światowej Konferencji ONZ z Durbanu.

Zadaniem programu jest wdrożenie działań mających na celu zwalczanie ksenofobii i rasizmu, w tym antysemityzmu oraz wykształcenie w społeczeństwie polskim szeroko pojętej kultury tolerancji. Jego strategicznym celem jest wypracowanie metod przeciwdziałania ww. zjawiskom i podjęcie praktycznych kroków zapobiegawczych oraz podnoszących poziom świadomości społecznej. Celem programu jest również uświadomienie obywatelom ich praw i obowiązków związanych z zagadnieniem przeciwdziałania dyskryminacji rasowej.

Realizacja zaplanowanych działań przewidziana jest na lata 2004-2009, z możliwością kontynuacji, po dokonaniu oceny funkcjonowania programu oraz aktualizacji celów i zadań. Monitoring realizacji celów i zadań objętych programem realizowany jest przez Zespół Monitorujący, którego prace koordynowane są przez pełnomocnika rządu ds. równego statusu kobiet i mężczyzn.

Konstrukcja programu przewiduje następujący harmonogram: pierwszy rok – prowadzenie badań i diagnozowanie obszarów występowania dyskryminacji w Polsce, drugi i trzeci – to czas przeznaczony na działania edukacyjne – szkolenia, publikacje, kampanie społeczne podnoszące świadomość, a także na wprowadzenie niezbędnych zmian w prawodawstwie polskim. W czwartym roku możliwe będzie dokonanie oceny ich funkcjonowania, w piątym – przeprowadzona zostanie ewaluacja dotychczasowego funkcjonowania programu.

Program jest realizowany przez poszczególne resorty, urzędy centralne oraz urzędy wojewódzkie w ścisłej współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego i organizacjami pozarządowymi. Podczas tworzenia programu położono szczególny nacisk na współpracę z organizacjami pozarządowymi, mającymi duże doświadczenie i wiedzę w monitorowaniu i zwalczaniu przejawów rasizmu, antysemityzmu, ksenofobii i nietolerancji.

W trakcie pierwszego roku realizacji programu podjęto liczne działania i inicjatywy w różnych sferach życia społecznego, takich jak: administracja publiczna, rynek pracy, ochrona zdrowia, edukacja i kultura, środki masowego przekazu oraz współpraca międzynarodowa.

W celu podniesienia świadomości pracowników administracji publicznej w zakresie występowania oraz konieczności zwalczania zjawisk rasizmu i ksenofobii rozpowrzechniono wśród nich założenia programu. Do programów kształcenia służb policji, straży granicznej i służby więziennej wprowadzono tematykę handlu ludźmi oraz przeciwdziałania rasizmowi i ksenofobii, zwłaszcza w kontekście praw człowieka migrantów, uchodźców oraz członków mniejszości narodowych i etnicznych.

Dążąc do wyeliminowania przejawów dyskryminacji w sferze ekonomicznej przeprowadzono analizę sytuacji migrantów, uchodźców oraz przedstawicieli mniejszości romskiej na rynku pracy. Analiza będzie stanowić podstawę do opracowania zestawu działań likwidujących stereotypy społeczne w obszarze zatrudnienia. Przygotowano również materiały informacyjne dla pracodawców dotyczące obowiązku realizowania zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn bez względu na rasę oraz pochodzenie narodowe i etniczne.

Rzecznik praw obywatelskich nawiązał stałą współpracę z biurami porad obywatelskich oraz tzw. klinikami prawa funkcjonującymi na uniwersyteckich wydziałach prawa.

Wdrożono działania mające na celu promocję badań profilaktycznych i szczepień ochronnych wśród osób pochodzenia romskiego oraz zapewnienie dostępu do szczepień ochronnych osobom przybywającym do Polski i pozostającym na jej terytorium dłużej niż 3 miesiące. W celu zwiększenia świadomości pracowników służby zdrowia wprowadzono do programu studiów medycznych treści dotyczące różnic kulturowych i światopoglądowych, wynikających z rasy i religii.

Realizowane jest zadanie polegające na ocenie przez rzeczoznawców podręczników szkolnych pod kątem przedstawienia w nich problemów rasizmu, w tym antysemityzmu i ksenofobii w sposób zgodny ze standardami międzynarodowymi. Dofinansowywane są projekty międzynarodowej współpracy dzieci i młodzieży, dotyczące poszanowania tożsamości narodowej i kulturowej oraz przewycięzania barier, stereotypów i uprzedzeń. W celu zapewnienia tradycji i ciągłości kultur mniejszości narodowych i etnicznych opracowano i wdrożono system wspierania działalności kulturalnej organizacji mniejszości narodowych i etnicznych, w tym działalności wydawniczej (łącznie na ten cel wydatkowano 4 mln zł).

Mając na względzie kształtowanie świadomości społecznej w zakresie przeciwdziałania dyskryminacji rasowej i ksenofobii, udzielono dotacji organizacjom pozarządowym na projekty mające na celu m.in. promowanie inicjatyw skierowanych na podniesienie poziomu świadomości społecznej w zwalczaniu wszelkich przejawów dyskryminacji i uprzedzeń z powodu rasy, pochodzenia etnicznego i religii (łącznie na ten cel wydatkowano 481 tys. euro w ramach programu Phare 2002 "Wzmocnienie polityki antydyskryminacyjnej").

Podjęto również kroki, których celem jest przeciwdziałanie pojawianiu się treści o charakterze rasistowskim i ksenofobicznym w środkach masowego przekazu.

W celu upowszechniania wiedzy o umowach międzynarodowych dotyczących zwalczania dyskryminacji rasowej i ksenofobii opracowano system informowania o międzynarodowych unormowaniach w tej dziedzinie. W ramach tego systemu m.in. rozsyłane są drogą elektroniczną do kuratoriów oświaty, szkół i organizacji pozarządowych biuletyny dotyczące aktualnej działalności ONZ. Stworzono również stronę internetową.

3.3. Prace legislacyjne Sejmu i Senatu RP.

3.3.1. Sejm.

3.3.2. Senat.

3.4. Opinie i stanowiska Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego.

4. Analizy.

5. Informacja międzynarodowa.

5.1. Rada Europy.

5.2. Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

5.3. Europejski Trybunał Sprawiedliwości.

5.4. Unia Europejska.

5.5. Międzynarodowe prawo karne – międzynarodowe trybunały karne.

5.3.1. Międzynarodowy Trybunał Karny wydał pierwsze nakazy aresztowania.

hasła: międzynarodowy trybunał karny, zbrodnie wojenne

Międzynarodowy Trybunał Karny (MTK) 7 października 2005 r. wydał pierwsze nakazy aresztowania przeciwko pięciu przywódcom rebeliantów z Lord's Resistance Army (LRA) w związku z postępowaniem wszczętym w sprawie Ugandy. Nakazy te spotkały się z poparciem rządu ugandyjskiego. Jednak odezwały się równocześnie głosy, że taki ruch zniechęci rebeliantów do kontynuowania rozmów pokojowych, (które jednak od zerwania ich dnia 31 grudnia nie zostały podjęte). Problematiczne jednak nadal pozostaje, w jaki sposób nakazy te zostaną wykonane na przywódcach LRA. Zgodnie ze Statutem Rzymskim Trybunał może przekazać wniosek o aresztowanie i dostarczenie osoby uzupełniony uzasadniającymi wniosek materiałami, jakiegokolwiek państwu, na terytorium którego ta osoba może się znajdować, i domagać się współpracy tego państwa w aresztowaniu i dostarczeniu takiej osoby. Państwa-strony wykonują wnioski o aresztowanie i dostarczenie osób w oparciu o postanowienia niniejszej części i procedury przewidziane w ich prawie krajowym (art. 89 Statutu). Problemem w przypadku Ugandy jest jednak fizyczne ujęcie poszukiwanych. Nakazy aresztowania zbiegły się z planowaną przez rząd Ugandy operacją wojskową zmierzającą do rozbrojenia rebeliantów.

W lipcu 2004 r. Uganda, jako pierwsze państwo-strona Statutu Rzymskiego, przedstawiła (zgodnie z art. 14 ust. 1 Statutu Rzymskiego) Prokuratorowi MTK sytuację wskazującą na popełnienie jednej lub więcej zbrodni objętych jurysdykcją Trybunału, żądając od niego wstępnego zbadania sprawy w celu ustalenia, czy należy postawić zarzut popełnienia tych zbrodni konkretnej osobie lub większej liczbie osób. Obecnie, jest to trzecie postępowanie wszczęte przed Trybunałem. Wojna w Ugandzie między siłami rządowymi i rebeliantami trwa już 20 lat. Jurysdykcją Trybunału są objęte zbrodnie ludobójstwa, zbrodnie przeciwko ludzkości i zbrodnie wojenne popełnione po wejściu w życie Statutu Rzymskiego, czyli po dniu 1 lipca 2002 r.

Strona internetowa Międzynarodowego Trybunału Karnego: <http://www.icc-cpi.int/>

Na temat sytuacji w Ugandzie: http://www.icc-cpi.int/cases/current_situations/Uganda.html

6. Przegląd książek i czasopism.

- **Przegląd Sejmowy Nr 3 (2005)**

Piotr Radzewicz,

Przywrócenie mocy obowiązującej przepisu prawnego jako skutek orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego **str. 21**

- **Problemy Kryminalistyki Nr 249 (III z 2005)**

Ireneusz Soltyszewski, Rafał Płoski, Mirosław Lisiecki

Praktyczne aspekty postępowania w sprawach o przestępstwo seksualne ze szczególnym uwzględnieniem znaczenia nowoczesnych badań biologicznych
str. 16

- **Kwartalnik Prawa Publicznego Nr 1-2 (2005)**

Elżbieta Socha

Jurysdykcja uniwersalna czy międzynarodowa – rozważania nad relacją międzynarodowych trybunałów karnych do sądów krajowych **str. 77**

7. Informacje i ogłoszenia.